

**ДО
ЧЛЕНОВЕТЕ НА ЦЕНТРАЛНАТА
ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ**

ПОЗИЦИЯ

**на Асоциация „Прозрачност без граници“
относно решението за преброяване на разписките от всички
избирателни секции, в които ще се проведе машинно гласуване на
14 ноември 2021 година**

**ПРЕБРОЯВАНЕТО НА РАЗПИСКИТЕ ОТ МАШИННОТО
ГЛАСУВАНЕ ВЪВ ВСИЧКИ СЕКЦИИ В СТРАНАТА ОБЕЗСМИСЛЯ
МАШИННОТО ГЛАСУВАНЕ И СЪЗДАВА НЕПРЕДВИДИМИ
РИСКОВЕ ЗА ИЗБОРНИЯ ПРОЦЕС**

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

Асоциация „Прозрачност без граници“ изразява своето недоумение от решението на Централната избирателна комисия за преброяване на разписките от машинното гласуване във всички секции, в които то се провежда. Това решение е неадекватно и създава редица рискове за изборния процес, които могат да компрометират допълнително изборните резултати.

Анализът на методическите указания, приети от ЦИК на 29 октомври 2021 г., ни дава основание да изразим силно критична оценка относно решението на изборната администрация.

1. По своята същност решенето въвежда втора, дублираща технология за отчитане на изборните резултати, която обезсмисля машинното гласуване и неговите основни позитиви. България ще се окаже единствената страна в света, в която избирателите гласуват електронно с машини, но секционните комисии броят ръчно хартиени разписки. За въвеждането на тази технология, която намали дела на техническите грешки и манипулациите при отчитането на изборните резултати, са платени над 76 милиона лева само през последните три години.

2. Решението за преброяване на всички разписки в 100% от избирателните секции с машинно гласуване представлява дописване на Изборния кодекс, което е нарушение на принципите на административното право. В тази връзка следва дебело да се подчертае, че административните органи могат да действат само в рамките на закона, без да го дописват. Изборният кодекс предвижда ясно каква е технологията за установяване на резултатите от машинното гласуване, която не може да бъде дублирана с прибързано формулирани решения на изборната администрация.

3. Изборният кодекс е предвидил ясно случаите, в които е задължително да бъдат преброени разписките от гласуването с машина – когато машината е блокирала и няма сигурност дали преносимата памет може да възстанови резултата от гласуването до този момент (чл. 269). В този случай е задължително данните от преброяването на разписките да бъдат описани в отделен протокол и да бъдат прикрепени към официалния протокол на секционните комисии. Не е обяснимо, обаче, защо при работещи машинни устройства се прилага същия подход, като се създава подобен протокол.

4. България е една от малкото държави в света, в които машинното гласуване отговаря на изискването за физическа проверка на вота от страна на избирателя чрез разпечатване на разписки – разписките са отпечатват, за да създадат следните гаранции: да се увери избирателят, че машината е регистрирала именно избора, който той е направил; за да може да се проверят разписките в случай на повреда на машината/флаш паметта или за да се извърши преброяване на вота в рамките на съдебни процедури по оспорване на резултатите.

5. В случай че целта е да се провери дали софтуерът на машините отчита коректно резултатите от гласуването, е необходимо да бъдат извършени действия по проверка на софтуера, а физическата проверка на разписките да се прилага като допълнителен инструмент за контрол. В този случай задължително се използват научните методи и познания на експерти – одит на софтуера от специалисти по информационни технологии и утвърдени социологически и статистически методи за определяне на статистически значима извадка на определен брой секции, в които се преброяват разписките.

6. При изпълнение на своите задължения по Изборния кодекс, свързани с гаранциите за сигурност и точност при отчитането на резултатите от машинното гласуване, ЦИК следва да фокусира своите действия върху проверка на правилното функциониране на софтуера, вместо да задължава комисии в цялата страна да извършват проверка на хартиени разпечатки.

7. Хартиените разпечатки не разполагат със същата степен на защита като хартиените бюлетини и за тях не са предвидени същите условия за съхранение, както при хартиените бюлетини. Хартиените бюлетини се отпечатват в печатницата на БНБ и се съхраняват под строг контрол, а в изборния ден те се поставят в прозрачна урна. Случаят с разписките не е идентичен, като в допълнение следва да се отбележи, че те се поставят в обикновени непрозрачни картонени кутии, доставени от фирмата, изпълняваща логистични дейности при машинното гласуване.

8. Текстовете за преброяването на разписките са механично копирани от раздела, който се отнася до броене на разписките от повредени/блокирали машини (цитирания вече чл. 269), като не държи сметка за разликата между тези ситуации и последиците от този подход. Тук е мястото да се посочат два текста в методическите указания, които създават риск от цялостно компрометиране на изборните резултати:

А) Указанията определят, че се броят само разпечатките с гласовете по партии и коалиции, но не и преференциите. Същевременно текстът от стр. 26, пар. 10 гласи: „*Преди отваряне на кутията и преброяване на контролните разписки от масата се отстраняват всички излишни книжа и материали. На масата остават само кутията с контролните разписки, черновите от протокола, бланките-чернови за преброяване на преференциите.*“ **Този текст очевидно е механично копиран от друга част на указанията.** В този случай, обаче, той създава **предпоставки за объркване на членовете на комисиите и за разнопосочни интерпретации** дали да бъдат броени само гласовете за партиите или и преференциите за кандидатите.

Б) **Значително по-съществени негативни последици могат да възникнат от другия текст на стр. 27, пар. 8,** който гласи, че: „*Протоколът (Приложение 9-ПВР-кп към методическите указания) е неразделна част от протокола (Приложение № 101-ПВР-м). Протоколът (Приложение 13-НС-кп към методическите указания) е неразделна част от протокола (Приложение № 109-НС-м)*“. **При евентуално разминаване между данните от тези протоколи и протоколите от машинното гласуване членовете на секционните избирателни комисии се поставят в ситуация, при която трябва да поставят подписите си под протоколи, съдържащи различни данни, с всички произтичащи от това рискове – неяснота кои данни са достоверни, кой протокол е определящ за изборния резултат, създаване на недоверие в изборния процес, оспорване по съдебен път и т.н.** В допълнение, в случай че секционна комисия определи за валидни резултатите от хартиените разпечатки, няма яснота от кой документ се отчитат преференциите. Логичният отговор е че тези данни се извличат от машинния протокол, който би бил компрометиран като достоверен източник на данни относно изборния резултат.

9. От гледна точка на администрирането на изборния процес изискването за преброяване на разписките във всички избирателни комисии в страната ще доведе до **натоварване на членовете на избирателните комисии на всеки един от следните етапи:** (1) при преброяването на разписките; (2) при съставянето на няколко вида протоколи; (3) при копирането на тези протоколи за застъпниците и наблюдателите; (4) при предаването на изборните книжа в районните избирателни комисии; (5) при обявяването на изборните резултати от ЦИК и при предприемането на организационни действия по отпечатване на бюлетините за втори тур на президентските избори и при изпращането на машините за гласуване в чужбина. Това неимоверно натоварване на членовете на комисиите се случва в условията на пандемия с висок ръст на разпространение на вируса в момента, при влошаващи се атмосферни условия. Тук е мястото да се отбележи, че секционните комисии предават изборните книжа в областен център, който невинаги съвпада с населеното място, в което те живеят.

10. Ръчното броене на разписките и съставянето на няколко броя протоколи неминуемо ще доведе до **объркване, грешки и поправки в протоколите** и ще затормози целия процес по приключване на изборния ден и отчитане на резултатите. В секциите с по една машина **СИК ще трябва да попълнят на ръка 4 протокола** и да

прикрепят към тях 2 машинни протокола; в секциите с 2 машини СИК ще трябва да попълнят на ръка 6 протокола и да прикрепят съответните машинни протоколи.

Асоциация „Прозрачност без граници“ призовава Централната изборителна комисия да се придържа към закона и да прояви отговорност при неговото разрешаване. Изборният процес в страната е достатъчно натоварен с негативни оценки и с обществено недоверие, за да бъде компрометиран с необосновани, нелогични и незаконосъобразни действия на институцията, която има основна ръководна роля в този процес. При определяне на методическите указания ЦИК следва да се съобрази с възможностите на членовете на комисииите да се справят с поставените изисквания.

Призоваваме ЦИК да ревизира своето решение, като при извършването на проверка на машинното гласуване се ръководи от утвърдени методи за контрол – проверка за софтуера на машините и определяне на научно обоснована извадка от секции, в които да се извърши преброяване на разписките от машинния вот. Призоваваме ЦИК да не създава предпоставки за възникване на вътрешни противоречия между официалните документи, отразяващи резултатите от изборния процес.

София, 3 ноември 2021 година

АСОЦИАЦИЯ „ПРОЗРАЧНОСТ БЕЗ ГРАНИЦИ“

TRANSPARENCY INTERNATIONAL - BULGARIA